

Warszawa, 03.07.2014 r.

Sprawa Olega Sentsova: Rosyjskie Federalne Biuro Śledcze stosuje tortury, by zmusić pro-ukraińskich aktywistów do złożenia obciążających zeznań

Federalne służby bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej zatrzymały na Krymie czterech obywateli Ukrainy na podstawie podejrzenia o udział w przygotowywaniu akcji terrorystycznej na terenie okupowanego półwyspu. By uzyskać od nich obciążające zeznania, posłużono się torturami. Głównym podejrzanym jest znany ukraiński reżyser filmowy i działacz Euromajdanu, Oleg Sentsov, który wykazywał czynną postawę pro-ukraińską na okupowanym przez władze rosyjskie Krymie.

W maju 2014 roku w Symferopolu (AP Krym, Ukraina) Federalne Służby Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej (FSB FR) dokonały zatrzymania czterech obywateli Ukrainy:

- **Oleg Sentsov** (zatrzymany w dniu 11.05.2014 r.) – 37 lat, reżyser, scenarzysta i producent, członek ruchu “Automajdan” (jednego z nurtów Euromajdanu). Po aneksji Krymu Sentsov czynnie pomagał ukraińskim wojskowym i ich rodzinom opuścić półwysep;
- **Alexandr Kolchenko** (zatrzymany w dniu 16.05.2014 r.) – 24 lata, uczestnik kampanii studenckich i ekologicznych na Krymie, brał także udział w ruchach antyfaszystowskich;
- **Gennadiy Afanasyev** (zatrzymany w dniu 09.05.2014 r.) – 23 lata, pracował przy kręceniu materiałów filmowych mających na celu wspieranie ruchu proukraińskiego na Krymie;
- **Aleksey Chirniy** (zatrzymany w dniu 09.05.2014) – 33 lata, wykładowca historii wojskowej w Symferopolskim Instytucie Kultury.

Wszyscy czterej mężczyźni zostali zatrzymani w Symferopolu i przewiezieni do budynku dawnego SBU, obecnie siedziby FSB FR, pod adresem Bulwar I. Franco 13. Od momentu zatrzymania, ich rodziny ani ich obrońcy nie mieli o nich żadnych informacji. Dopiero w dniu **26 maja 2014 r.** okazało się, że ci aktywiści Euromajdanu zostali zatrzymani przez funkcjonariuszy FSB FR na Krymie i znajdują się w areszcie śledczym Lefortowo w Moskwie. Jak mówi Dmitriy Dinze, obrońca Sentsova, zatrzymanie i aresztowanie O. Sentsova, A. Kolchenko, G. Afanasyeva i A. Chirniya w budynku FSB FR na Krymie było bezprawne, między innymi, ze względu na to, iż żadnemu z zatrzymanych nie przedstawiono zarzutów. Dopiero po potajemnym wywiezieniu do Moskwy czterej działacze usłyszeli zarzuty.

Przeciwko aresztowanym mężczyznom wszczęto postępowania karne z ust. 2 art. 205 (“akt terroru”), ust. 2, art. 205.4 (“założenie grupy terrorystycznej”) oraz ust. 3, art. 222 (“nielegalny obrót bronią”) Kodeksu Karnego Federacji Rosyjskiej¹. Maksymalny wymiar kary pozbawienia wolności z tytułu przestępstwa z art. 2, ust. 205 KK FR wynosi od 10 do 20 lat.

¹<http://www.fsb.ru/fsb/press/message/single.htm?id=10437554@fsbMessage.html>

Wszyscy czterej zatrzymani zostali oskarżeni o rzekome uczestnictwo w grupie terrorystycznej, w ramach której mieli prowadzić przygotowania do aktów terroru - detonacji w nocy z 8 na 9 maja 2014 r. samodzielnie skonstruowanych bomb w okolicach zniczu z „Wiecznym Ogniem” i pomnika W. I. Lenina w Symferopolu, a także podpalenia siedziby organizacji społecznej “Russkaya Obschina Kryma” oraz lokalu partii “Jedna Rosja” w Symferopolu w dniach 14-18 kwietnia 2014 r..

Informacje dla opinii publicznej na temat sytuacji aresztowanych przekazywane są w precyzyjnie odmierzanych dawkach za pośrednictwem mediów i internetu. Przykładowo, w liście zastępcy prokuratora generalnego FR z dn. 17.06.2014 r. zawarta jest informacja, iż wobec Olega Sentsova i Alexandra Kolchenko już “wszczęto i połączono we wspólnym postępowaniu trzy postępowania karne związane z działalnością grupy terrorystycznej, której członkowie dopuścili się dwóch zamachów w Symferopolu, a także z przygotowaniem do kolejnego zamachu, do którego nie doszło z przyczyn od nich niezależnych”.²

Obrońcą Sentsova jest Dmitriy Dinze, znany z prowadzenia sprawy karnej Pussy Riot, “osób zatrzymanych na Placu Błotnym”, jak również sprawy ekologa i lewicowego działacza Alekseya Gaskarova. obrońcą Alexandra Kolchenko jest Svetlana Sidorkina. FSB FR zmusiła obrońców do podpisania zobowiązania o nieujawnianiu materiałów dotyczących sprawy. Podobny dokument musieli podpisać także członkowie moskiewskiej społecznej komisji obserwacyjnej Dilyar Tasbulatow i Zoya Svetova, którzy zdołali uzyskać zgodę na widzenie z zatrzymanymi w dniu **29 maja 2014 r.** W związku z tym nazwiska śledczych prowadzących sprawę, jak również nazwiska przedstawicieli strony oskarżającej pozostają nieznanymi. Mimo to, w dniu **24 czerwca 2014 r. na kanale telewizyjnym “Deszcz” podano informację, że sprawę prowadzi Mikhail Savitskiy, pułkownik FSB, szef Trzeciego Departamentu Wydziału Śledczego FSB FR. Jest to postać znana także z prowadzenia swego czasu sprawy zamachu na Ramzana Kadyrowa**³.

Jak donoszą media, Aleksey Chirniy i Gennadiy Afanasyev, poddani presji i torturom, zrezygnowali z usług niezależnych obrońców i zaczęli współpracować ze śledczymi, w związku z czym obrońcy zostaną im przydzieleni z urzędu⁴.

Tortury wobec zatrzymanych

Materiał dowodowy w sprawie o przygotowania do zamachów terrorystycznych na Krymie bazuje na obciążających zeznaniach Kolchenki, Afanasyeva i Chirniya (Oleg Sentsov odmawia przyznania się do winy), jednak istnieją powody, by przypuszczać, że owe zeznania zostały na aresztowanych wymuszone przez tortury.

Do takich wniosków można dojść na podstawie faktu, iż w stosunku do Olega Sensova były stosowane tortury. Jak informuje jego obrońca Dmitriy Dinze, jego klient był torturowany poprzez nałożenie mu na głowę plastikowej torby i duszenie do momentu utraty przytomności, groźby gwałtu i pozbawienia życia. Torturom towarzyszyło nakłanianie do przyznania się do organizacji wybuchów, podpalenia siedzib wyżej wymienionych organizacji, a także do przechowywania broni oraz materiałów wybuchowych⁵.

² <http://www.president-sovet.ru/news/6460/>

³ http://tvrain.ru/articles/makeeva_grustnoe_kino_kak_bortsy_za_edinuju_ukrainu_stali_rossijskimi_terroristami_chast_1-370604/

⁴ <http://avtonom.org/news/repressii-protiv-krymskih-aktivistov-politicheskiy-kontekst-kto-takoy-aleksandr-kolchenko>

⁵ http://www.youtube.com/watch?v=Z4m_azieUZU

Obrońca Sentsova złożył skargę do Komitetu Śledczego Federacji Rosyjskiej, w której poinformował, że jego klient był bity, a także poddany groźbom ze strony FSB FR na Krymie. Adwokat żąda wszczęcia postępowania karnego w sprawie obrażeń cielesnych zadanych Olegowi Sentsovowi.

Oficjalny przedstawiciel Federalnej Służby ds. Wykonywania Kar FR, Kristina Belousova, zaprzeczyła informacjom jakoby wywierano jakiegokolwiek naciski na ukraińskich więźniów⁶.

Należy nadmienić, iż presji moralnej ze strony samozwańczych władz Krymu poddawane były także rodziny zatrzymanych. W pierwszych tygodniach po aresztowaniu Olega Sentsova próbowano pozbawić go praw rodzicielskich: członkowie jego rodziny zostali wezwani na przesłuchanie do departamentu ds. nieletnich. Sentsov ma dwoje dzieci, z których jedno jest niepełnosprawne, ze zdiagnozowanym "autyzmem dziecięcym".

Ukraina domaga się uwolnienia swoich obywateli

Według strony ukraińskiej podejrzania o rzekome przygotowania do aktów terroryzmu na Krymie oraz o uczestnictwo w nich ukraińskich obywateli są "absurdalne, nieuzasadnione i nie mają żadnych podstaw prawnych."

W dodatku, zgodnie z postanowieniami Konwencji Konsularnej między Ukrainą a Federacją Rosyjską, ambasada Ukrainy w Moskwie wystosowała oficjalny wniosek o pilną organizację spotkania przedstawiciela ambasady z zatrzymanymi obywatelami Ukrainy.⁷

Jak donoszą media, w dniu **26 maja 2014 r.** na ten wniosek Ukrainy, MSZ Federacji Rosyjskiej odpowiedziało oficjalnie, że Oleg Sentsov i dwaj inni obywatele Ukrainy zostali zatrzymani w charakterze podejrzanych o popełnienie przestępstw związanych z działalnością terrorystyczną⁸.

W dniu **30 maja 2014 r.** tymczasowy chargé d'affaires Ukrainy w FR po raz kolejny zwrócił się do strony rosyjskiej z żądaniem natychmiastowego zorganizowania wizyty przedstawiciela ambasady Ukrainy z aresztowanymi. Jednak w Moskwie ukraińskiemu konsulowi nie dano możliwości spotkania się z zatrzymanymi, co zostało umotywowane stwierdzeniem, że aresztowani mężczyźni są "obywatelami FR", a co za tym idzie, przedstawiciel ambasady Ukrainy nie ma prawa do widzenia z nimi^{9,10}.

W dniu **3 czerwca 2014 r.** ukraińskie MSZ przekazało tymczasowemu chargé d'affaires Rosji w Ukrainie notę z żądaniem niezwłocznego zorganizowania spotkania z zatrzymanymi Ukraińcami.

Strona ukraińska stoi na stanowisku, że wszyscy zatrzymani mężczyźni są obywatelami Ukrainy, a więc dyplomaci ukraińscy mają prawo do widzenia z nimi. Tymczasem strona rosyjska uważa aresztowanych za obywateli Federacji Rosyjskiej i dlatego nie zezwala na spotkanie z nimi ukraińskich dyplomatów. FSB FR komentuje swe działania w następujący sposób: "Upłynął termin, w czasie którego obywatelom Ukrainy oraz osobom nieposiadającym obywatelstwa na stałe przebywającym na terytorium wskazanych podmiotów na dzień przyjęcia do FR Republiki Krymskiej oraz miasta federalnego Sewastopola, wydaje się dokumenty tożsamości obywateli Federacji Rosyjskiej. Podstawa prawna - Ustawa Konstytucyjna z

⁶ <http://top.rbc.ru/society/04/06/2014/928529.shtml>

⁷ http://society.lb.ua/life/2014/05/28/268123_posolstvo_ukraini_trebuje_pustit.html

⁸ http://news.liga.net/news/politics/1956243-mid_trebuje_ot_rossii_osvobodit_sentsova_i_eshche_trekh_ukraintsev.htm

⁹ <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/comments/1504-shhodo-dij-mzs-ukrajini-iz-zvilynennya-kinorezhisera-olega-sencova-ta-inshih-gromadyan-ukrajini>

¹⁰ http://tvrain.ru/articles/makeeva_grustnoe_kino_kak_bortsy_za_edinuju_ukrainu_stali_rossijskimi_terroristami_chast_1-370604/

dn. 21.03.2014 r., N 6-FKZ “O przyjęciu do Federacji Rosyjskiej Republiki Krymskiej oraz miasta federalnego Sewastopola”¹¹. Ponieważ aresztowani nie odmówili przyjęcia obywatelstwa rosyjskiego w ciągu miesiąca, oznacza to, że automatycznie stali się obywatelami FR. W ten sposób Sentsovowi, Kolchence, Afanasyevowi i Chirniyowi - niezależnie od ich woli - nadano obywatelstwo FR po zajęciu Krymu, a zgodnie z logiką przedstawicieli FR oznacza to, że po przyjęciu przez nich tego obywatelstwa, ukraińskie paszporty aresztowanych działaczy Euromajdanu tracą ważność. Z kolei obrońca Sentsova komentuje tę sytuację następującymi słowami: “Mój klient nie składał wniosku o zmianę obywatelstwa, ani też nie dostał nowego paszportu. W danych osobowych mojego klienta śledczy zapisał ”Obywatel FR z paszportem Ukrainy”¹².

W dniu **20 czerwca 2014 r.** w Prokuraturze Generalnej Ukrainy oświadczone, iż “wszelkie próby uprawnionych organów Ukrainy, mające na celu nawiązanie kontaktu z ukraińskimi obywatelami, jak również próby zagwarantowania im pełnego zakresu usług i wsparcia konsularnego, jakie są przewidziane w konwencjach międzynarodowych, są ignorowane przez właściwe organy Federacji Rosyjskiej”¹³.

W dniu **24 czerwca 2014 r.** Minister Spraw Zagranicznych Ukrainy, Paweł Klimkin, zwrócił się do Przewodniczącego OBWE, Didiera Burkhaltera, z prośbą o poparcie wniosku o zwolnienie z aresztu ukraińskiego reżysera filmowego Olega Sentsova, a także pozostałych obywateli Ukrainy zatrzymanych na Krymie i oskarżanych o działalność terrorystyczną¹⁴.

Przedstawiciele ukraińskiego MSZ (sprawą Olega Sentsova zajmuje się pracownica MSZ Ukrainy, Lubov Abravitova) podkreślają, że organy postępowania karnego FR naruszają zasady i postanowienia wszystkich porozumień międzynarodowych, a także “w skandaliczny sposób kpią sobie” z praw człowieka.

Reakcja opinii publicznej

Zatrzymanie i aresztowanie znanego ukraińskiego reżysera wzbudziło falę oburzenia, zarówno w Ukrainie, jak i wśród społeczności międzynarodowej.

W dniu **28 maja 2014 r.** przedstawiciele Krajowego Związku Kinematograficznego Ukrainy, przedstawiciele Automajdanu (do których należał Sentsov), a także inni nieobojętni na tę sytuację obywatele zorganizowali pod murami budynku Administracji Prezydenta w Kijowie apel do władz ukraińskich, żądając dołożenia wszelkich możliwych starań w dążeniu do jak najszybszego uwolnienia Olega Sentsova¹⁵.

W dniu **10 czerwca 2014 r.** przedstawiciele Europejskiej Akademii Filmowej, tj. grupa 19 światowej sławy europejskich reżyserów, aktorów i producentów napisała list otwarty do prezydenta FR Vladimira Putina, marszałka Dumy Sergeja Naryshkina, dyrektora FSB Alexandra Bortnikowa, szefa resortu spraw wewnętrznych Vladimira Kolokoltseva, ministra kultury Vladimira Medinskiego oraz prokuratora

¹¹ <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102351305&intelsearch=%EA%F0%FB%EC>

¹² http://24tv.ua/home/showSingleNews.do?fsbshniki_nazvali_sentsova_grazhdaninom_rf_s_paszportom_ukraini_advokat&objectId=458104&lang=ru

¹³ <http://www.gp.gov.ua/ua/news.html? m=publications& c=view& t=rec&id=140279>

¹⁴ <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/news/24654-ministr-zakordonnih-sprav-ukrajini-pavlo-klimkin-zustrivsya-z-dijuchim-golovuju-obse-didyje-burkkhalyterom>

¹⁵ <http://ukrkino.com.ua/kinotext/news/?id=612>

generalnego Yuriya Chayki z żądaniem podania informacji na temat losów znajdującego się w areszcie Olega Sentsova. List ten podpisały między innymi takie sławy kina europejskiego jak: Pedro Almodóvar (Hiszpania), Aki Kaurismäki (Finlandia), Ken Loach (Wielka Brytania), Daniel Olbrychski (Polska), Bertrand Tavernier (Francja), Andrzej Wajda (Polska), Wim Wenders (Niemcy), Krzysztof Zanussi (Polska)¹⁶.

W dniu **28 czerwca 2014 r.** Przewodniczący Rady Kinematografów FR Nikita Mikhalkow zwrócił się do prezydenta Rosji Vladimira Putina z prośbą o uwolnienie ukraińskiego reżysera Olega Sentsova.

Zdaniem Fundacji Otwarty Dialog postępowania karne przeciwko obywatelom Ukrainy są całkowicie sfabrykowane i stanowią przykład prześladowania pro-ukraińskich aktywistów na okupowanym przez wojska rosyjskie Krymie. Głównym powodem represjonowania działaczy jest ich jednoznaczne stanowisko w sprawie integralności terytorialnej Ukrainy.

Żądamy od władz rosyjskich bezzwłocznego uwolnienia obywateli Ukrainy Olega Sentsova, Alexandra Kolchenko, Gennadiya Afanasyeva i Alekseya Chirniya, bezpodstawnie oskarżonych o udział w przygotowaniach zamachów terrorystycznych.

Wzywamy:

- **właściwe organy FR, Komitet Śledczy FSB, oraz Rzecznika Praw Obywatelskich FR do dołożenia wszelkich starań, by Oleg Sentsov i Alexandr Kolczenko mieli możliwość spotkania się ze swoimi obrońcami i bliskimi na wszystkich etapach procesu, by odbywało się to bez przeszkód oraz zgodnie z międzynarodowymi normami, a także by zezwolić ukraińskiemu konsulowi na spotkanie z aresztowanymi.**
- **społeczność międzynarodową, międzynarodowe organizacje pozarządowe broniące praw człowieka do baczного monitorowania sytuacji Olega Sentsova i innych obywateli Ukrainy oskarżonych o udział w przygotowaniach zamachów terrorystycznych na Krymie.**
- **posłów do Parlamentu Europejskiego oraz ambasadorów państw europejskich w FR do bezzwłocznego wystosowania do właściwych organów FR wniosków z żądaniem uwolnienia ukraińskich obywateli.**
- **do zorganizowania specjalnej misji obserwacyjnej przedstawicieli PE, Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy oraz OBWE w celu monitorowania warunków w aresztach śledczych, w których bezprawnie przetrzymywani są obywatele Ukrainy oskarżeni o udział w przygotowaniach zamachów terrorystycznych na Krymie oraz w celu przedstawienia oceny działań strony rosyjskiej.**
- **Prezydenta Federacji Rosyjskiej do rozpatrzenia możliwości uwolnienia aresztowanych, a Rzecznika Praw Obywatelskich do wystosowania petycji o ich ułaskawienie.**

Bardziej szczegółowych informacji mogą udzielić:

Sergey Sukhoboychenko - sergey.sukhoboychenko@odfoundation.eu

Lyudmyla Kozlovskaya - lyudmylakozlovskaya@odfoundation.eu

Fundacja „Otwarty Dialog”

¹⁶ http://www.europeanfilmacademy.org/News-detail.155.0.html?&tx_ttnews%5Btt_news%5D=223&cHash=01c841fe7c3fefa4b278d933ba750e31